

Učiteljski vestnik.

Stanje i gibanje učit. kandidata u Istri.

Referiral na III. shodu jugoslavanskih učiteljskih abiturientov tov. Dragutin Deprato.

Već je 6 do 7 godina, odkad se hrv. učiteljske u Istri premjestilo iz Kopra u Kastav. Odmah nakon premještenja pojava više se medju učiteljskim pripravnicima dvije struje: klerikalna i liberalna. Prva, koja ide za tim, da narod zadrži u duševnoj tmini, da ga uzmagne što bolje upotrebljavati u svoje svrhe. Druga struja, liberalna, koja nastoji, da narod izbavi iz duševne tmine, da ga prosvjetli, te odbaci stare nazore o svijetu i čovječanstvu i poprmi nove. Struja ova temeljila se na slobodnom načelu. Svaka od tih struja napose je nastojala, da uhvati što veći broj pripravnika u svoje kolo, da time razvije što veću djelatnost, da se ukorijeni na ovom zavodu. Osobitu su djelatnost razvile ove struje u školskoj godini 1909/10, kad je napredna organizacija brojila oko 50, a klerikalna oko 15 članova. No doskora dopre glas o tim međusobno protivnim organizacijama do ušiju ravnatelja i katehete zavoda, koji su odmah stali na put i jednoj i drugoj struji.

Rad napredne organizacije u to vrijeme nije bio baš dobar. Uzrok je taj, što je napredna organizacija gledala samo na kvantitetu članova, a ne na kvalitetu. Zato i bijaše u toj organizaciji samo nekolicina članova aktivnih, dok su svi ostali više manje bili pasivni. To je opća bolest naših naprednih organizacija, da one više gledaju na kvantitetu, nego na kvalitetu članova. Članovi, koji su u organizaciji pasivni, koji su samo formalno u organizaciji, ti ne samo da ne koriste organizaciju, nego dopače štete, jer priječe druge članove u svome radu. Kako rekoh, tako bijaše u našoj naprednoj organizaciji u Kastvu. Radilo se nešto, ali malo, a i to je prestalo, kad su ravnatelj i kateheta zavoda dočući za tu organizaciju i zabranili ju. I klerikalima bilo je u isto vrijeme zabranjeno osnivanje organizacije.

Već u to vrijeme nikla je ideja o premještenju hrv. preparandije iz Kastva u koje zgodnije mjesto Istre. Mi smo djaci i naprednjaci i klerikalci uvidili u toj ideji plemenitu misao i dali smo se odmah svim silama na rad oko premještenja učit škole. Borbe izmedju napredne i klerikalne struje privedno je nestalo, jer se složnim silama radilo za zajedničko dobro. Da kažem zašto smo se zauzeli za ostvarenje te misli.

1. Mi Hrvati u Istri nalazimo se na čitavoj liniji u borbi sa narodnim neprijateljima Talijanima i Nijemcima. Za tu borbu trebamo dobrih sila, učenih ljudi. Učitelji su u mjestima duša naroda, vodje naroda, oni su pogotovo pozvani, da prvi stupe u borbu za narod. Za to mora da imadu dovoljno znanja, da se uzmagnu uspješno boriti sa narodnim neprijateljima. Učiteljske je u Kastvu, a to mjesto od kojih 700 duša nipošto ne odgovara zahtjevima jedne učiteljske škole. Ta bi škola morala da bude u kojem većem mjestu u Istri, da se uzmagnu učiteljski pripravnici što bolje naobraziti.

2. Učiteljski pripravnici u Kastvu ne rade apsolutno ništa izvan škole. Krivi su možda nešto i oni sami, ali su najvećim dijelom krive prilike, mjesto, u kojem žive. Tu ne vide i ne čuju ništa, što je prema stupnju njihove naobrazbe, što bi ih zainteresiralo, a prema tome ne imadu nikakve pobude za rad. Lijenčarenje i nerad, to je glavno obilježje kastavskih djaka.

3. Premještenjem škole u Pulu ili Volosko-Opatiju, u ugrožena dakle mjesta, gdje se sada bježe najžešća narodna borba, koristili bismo uvelike samoj narodnoj stvari, stupili bismo u borbu za narod, prihili bismo se borbi.

Opravdana je bila dakle želja učiteljskih pripravnika u Kastvu, a i ostale inteligencije u Istri, da se hrv. učiteljske premjesti iz Kastva. Radilo se mnogo oko toga, šiljale se spomenice na vladu, na zastupnike, ali uzalud. Nijesu koristili ni isti djaci istupiti, kad su djaci po dva puta ostavili kastavsko učiteljske i otišli kući. Tako je u Istri, gdje narodni zastupnici rade po svojoj volji, a ne po volji naroda. Sva su trojica zastupnika Kastavci, i oni su branili interese Kastva, jednog mjesta, a nijesu pazili na interese čitavog hrvatskog naroda u Istri. Ta je borba oko premještenja učiteljske trajala do ove godine. Nijesmo uspjeli. Ta kako ćemo uspjeti, kad su protiv nas oni, koji su mjesto nas?

Kako rekoh, za vrijeme te borbe sa svim smo zapustili rad oko napredne organizacije. Radili smo samo za premještenje učiteljske škole. Sada, kad smo vidili naš neuspjeh u toj borbi, u tom radu, stali smo opet misliti o naprednoj organizaciji. I nastojanjem nekolicine mladih, osnovala se opet pred neko 2 mjeseca napr. organizacija u pripravnicima I. i II. tečaju. U III. i IV. tečaju su bez iznimke svi djaci napredni, a upravo zato osnovala se ta organizacija za ovo malo vremena u nižim tečajevima. Imade agitacionu svrhu, imade da pripravi teren

za drugu jaču organizaciju, koja će se osnovati dojdne godine. Mi ulažemo velike nade u ovu mladu organizaciju i uvjereni smo da će uspjeti u svom radu, jer se sastoji od djaka, koji su voljni da rade.

Hrvati su ove godine po prvi put zastupani na ovakvom zboru, i time je ovaj zbor postao jugoslavenskim. Bilo bi poželjno, da i dojdne godine budu Hrvati zastupani na takvom zboru, ali u većem broju. Molim zato braću Slovence koji ove iz Ljubljane, toli one iz Maribora i Gorice, da stupe u što užu svezu sa pripravnicima na kastavskoj preparandiji, da tako složnim silama ustanu protiv zajedničkog neprijatelja: klerikalizma.

Kranjske vesti.

—r— Meščanski tečaju za učitelje in deželni odbor. Poročajo nam: Deželni odbor je svoječasno sklenil, da bo vsem onim učiteljem, ki se udeležje tečaja za meščanske šole, plačal namestnike. Ta svoj sklep je deželni odbor izvršil baje na ta način, da plača namestnike pač klerikalnim učiteljem Slomškarjem, dočim morajo napredni učitelji, udeleženci onega kurza svoje namestnike plačevati sami iz svojih pičlih prejemkov. Če je to res, je to škandal, ki vpije do neba! Prosimo o stvari poučene faktorje, naj nam dajo, oziroma preskrbe konkretne podatke o tem nečudenem škandalu, ki ga ima na vesti koruptna klerikalna klika. — Z druge strani nam poročajo: Oglasilo se je 80 prosilcev, oziroma prosilk, deželni odbor pa je sklenil plačati namestnike le šestnajstim Slomškarjem. Baje je to revizijo opravilo učiteljsvo v Dobrepolah. — Vse prizadete nujno pozivljemo, naj se javijo takoj pismeno našemu uredništvu, da bomo imeli za vse slučaje pripravljen zanesljiv materijal!

—r— Slomškar — obsojen. Preteklo sredo se je vršila pred ljubljanskim sodiščem obravnava učiteljice Majerjeve contra nadučitelju Miheliču v D. M. v Polju. Mihelič je dobil 3 dni, oziroma 50 K in vse sodne stroške. Pripeljal je 12 prič, med njimi nenormalne ljudi in pijance. Agitiral je grozovito 3 mesece. Na sodnijo je znosil vse uradne spise, zvezke, razrednice samo, da bi očrnil svojo učiteljico. Zvijal se je kot gad in vsevprek lagal in klical priče skupaj. Vse klerikalce in babe je zbobnal skupaj, kdor je hotel pričati, pa vse zaman. Vsa njegova zlobnost je bila razkrinkana. Več povemo prihodnjič.

—r— Ljudsko šolstvo. Za suplenta na meščanski šoli v Postojni je imenovan na mesto provizoričnega strokovnega učitelja Iv. Sraja, ki je v svrhu nadaljnjih študij na dopustu, bivši suplent na ljudski šoli v Postojni Ivan Pristov, na njegovo mesto pa za suplentinjo bivša prov. učiteljica v Blokah Justina Kavšek. — Deželni šolski svet je dovolil razširjenje dvorazrednice v Zalogu v trirazrednico. — Na mesto obolele učiteljice Marte Andoljšek je imenovana za suplentinjo na ljudski šoli v Sp. Šiški izprašana suplentinja Alberta Pišlar. — Deželni šolski svet je pripustil k brezplačni šolski praksi abs. učiteljsko kandidatino Jožefo Stoy na osemrazredni dekliški šoli v Lichtenthurnovem zavodu v Ljubljani. — Okrajni šolski svet v Kamniku je na mesto učiteljice Marije Odlasek, ki ima za 1. 1912/13. dopust za vodstvo gospodinskih kurzov, imenoval za suplento na dekliški ljudski šoli v Kamniku Heleno Fischer, bivša provizorična učiteljica na Krtni Marija Delak je imenovana za prov. učiteljico v Komendi, za provizorično učiteljico v Pečeh je imenovana Frančiška Aleš. Za suplento v Košani je imenovana Stefanija Puppis, namestu učiteljice Vincencije Puppis-Stuhly, ki je zaradi bolezni na dopustu. Za provizorično učiteljsko mesto v Trst prestavljene učiteljice Margarete Bertolotti pride v Šmartno pri Kranju Ana Kren. V Tunjce pride za provizorično učiteljsko provizorična učiteljica Gizela Ušeničnik. — Namesto obolele nadučitelja Štefana Jelenca je imenovana za suplentinjo na Dvoru učiteljica Angela Gradišar. Absol. učit. kandidatinja Julija Bantan je imenovana za prov. učiteljico v Zagradcu, absol. učit. kandidatinja Jožefa Znanc pa za prov. učiteljico v Mehovem. Namesto obolele učiteljice Ivane Pezdin je imenovana za suplentinjo na ljudski šoli v Žužemberku učiteljica Ivana Lovšin, bivša prov. učiteljica v Prečni Viktorija Zagorjan je pa imenovana za prov. učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Gabrjah. Bivša prov. učiteljica v Loškem potoku Vida Vrežec je imenovana za prov. učiteljico in voditeljico na enorazrednici na Gori. Absol. učit. kandidatinja Helena Černe je imenovana za prov. učiteljico v Mošnjah. — Kranjski deželni šolski svet je odredil, da se za kraje Dolž, Veliki in Mali Cerovec, Iglanik, Pušče, Pangrč grm, Sela in Vrh v novomeškem okraju dovoljena enorazred-

nica razširi v dvorazrednico. — Imenovani so: Bivša prov. učiteljica v Prežganjih Marija Flander za prov. učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Primškovem; bivša prov. učiteljica v Gori pri Sodražici Elizabeta Zupančič za učiteljico v Banjaloki; učit. Marija Nosan za začasno voditeljico šole v Banjaloki; na mesto iz šolske službe izstopivše učiteljice Ane Ogulin bivša suplentinja v Semiču Antonija Krašovic za provizorično učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Črešnjevcu; bivša prov. učiteljica v Slapu Ivana Kopal za prov. učiteljico v St. Vidu pri Vipavi; na mesto obolele učiteljice Marije Bole za suplentinjo Ivana Čuk v St. Vidu pri Vipavi; na mesto obolele nadučitelja Ivana Vuga bivša suplentinja v Grahovu Pavla Čigoj za suplentinjo na ljud. šoli v Planini; za začasno voditeljico ljudske šole v Planini učiteljica Ljudmila Vuga-Zazafura; na mesto obolele nadučitelja Jur. Erkerja za voditelja ljudske šole v Srednji vasi pri Kočevju učitelj Alojzij Erker; bivša suplent. v Črešnjevcu Leopoldina Kos za prov. učitelj. na ljudski šoli v Blokah; abs. učit. kandidatinja Antonija Trpin za prov. učiteljico v Zg. Kameljah; abs. učit. kandidatinja Hermina Kopal za prov. učiteljico v Grahovem. — Kranjski deželni šolski svet je pripustil k brezplačni šolski praksi prov. učitelj. Marijo Kramar na ljudski šoli na Viču in bivšo prov. učiteljico v Dolu Ivano Korbar na ljudski šoli pri St. Petru pri Ljubljani. Na mesto obolele učiteljice Jurija Erkerja je imenovana za suplentinjo v Srednji vasi pri Kočevju učiteljica Elizabeta Hönigmann. Bivša suplentinja v Postojni Ana Prudič je imenovana za prov. učiteljico na štiritirazrednici v Grahovem, bivša prov. učiteljica St. Vidu pri Cerknici Ana Colnar za prov. učiteljico v Iški vasi suplentinja Frančiška Kavčič za prov. učiteljico na štiritirazrednici v Zg. Logatcu. Na mesto zaradi študij na dopustu bivajočega nadučitelja Franca Tratnika je imenovana bivša suplentinja v Žireh Emilija Baebler za suplentinjo na ljudski šoli v Črnem vrhu. Vodstvo te šole je začasno poverjeno učiteljici Henrieti Kos. Na mesto obolele učiteljice Frančiške Grum je imenovana za suplentinjo v Erzelju Marija Simončič, bivša suplentinja v St. Gortardu. Na mesto dosedanjega pomožnega kateheta dr. Alojzija Mrharja je imenovan za veroučitelja na c. kr. dekliški vadnici v Ljubljani stolni vikar Ivan Cegnar. Abs. učit. kandidat Jožef Vider je imenovan za prov. učitelja v Trzliču. Za prov. učiteljico v Križah je imenovana Helena Oranič, na mesto obolele učiteljice in šolske voditeljice Julije Jaklič pa je imenovana za suplentinjo v Besnici Julija Rotar. Abs. učiteljska kandidatinja Balbina Schnabl je imenovana za prov. učiteljico v Selah. Na mesto obolele učiteljice Nežike Zupan je imenovana za suplentinjo na osemrazredni slovenski dekliški šoli pri Sv. Jakubu v Ljubljani izprašana učiteljska kandidatinja Karla Kleč.

Štajerske vesti.

—š— Ormož. Dne 28. septembra t. l. je tukaj umrl po daljši bolezni občestovani okrožni zdravnik gospod dr. Oroslav Kristan v 46. letu svoje starosti. Pokuojni je bil izvršen zdravnik in neustrašen zagovornik učiteljstva in šole, kar je ob vsaki priliki kazal, posebno pa v okrajnem in krajnem šolskem svetu. Učiteljstvo ormoškega okraja ga bo ohranilo v trajnem, blagem spominu. Pogreb se je vršil 1. oktobra ob velikanskem spremstvu. Bodi mu zemlja lahka!

—š— Iz okrajnega šolskega sveta celjskega. Učitelj Cyril Pregelj je dobil enoletni dopust za muzikalno nadaljno izobrazbo, nadomestuje ga abs. učiteljski kand. Gustav Šilih; abs. učit. kandidatinja Milica Fischerjeva je nastavljena kot prov. učit. v St. Pavlu pri Preboldu. Kot krajni šolski ogleda za šolo v Gotovljah je imenovan ondodni posestnik in župan gospod Andrej Antloga, za šolo v Blagovni pa gospod Jože Simončič, posestnik na Prozeniškem.

—š— Odpeljani nemški otroci od St. Ilje v Slovenskih goricah. »Südmärker« in »Schulverein« sta dala naseliti 50 nemških otrok z Dunaja v St. Ilju, da bi se lažje vzdrževala tamošnja nemška šola. Dunajski mestni občinski svet pa je dal nena-doma teh 48 naseljenih otrok zopet nazaj na Dunaj pripeljati. Nemci po svojem časopisju zaradi tega zdaj pretakajo krokodilove salade in tožijo, da je v nevarnosti njih ponemčevalnica. Spisali so zato neko prošnjo na dunajski občinski svet, da bi jim pojasnil svoje postopanje. To prošnjo so izročili poslancu Wastianu, da bi on kot načelnik »Südmärker« in nemškega sveta za Sp. Štajer storil nadaljne korake.

—š— Izvrševalni odbor narodne stranke za Štajersko sklicuje za dan 6. okt. v Celju strankin glavni zbor s dnevnim redom: a) poročilo o splošnem političnem položaju, o strankinem bodočem delova-

nju, o njeni organizaciji in časopisju; b) volitev glavnega in izvrševalnega odbora narodne stranke; c) poročilo o deželnem zboru; d) raznoterosti. Po glavnem zboru obeh v raznih slovenskih gostilnah; nato si lahko udeleženci ogledajo narodno-obrambno razstavo v »Narodnem domu«.

Goriške vesti.

—g— Iz Tolmina nam poročajo: V petek je imel kuratorij obrtne šole v Tolminu svojo sejo. Zastopniki vseh korporacij se jako zanimajo za to potrebno šolo. Kuratorij je imenoval za krojno risanje učiteljico Siličevo. To šolo obiskujejo že odrasli obrtni in trgovski vajenci in vajenke jako pridno in z dobrim uspehom.

—g— Slovenska mestna šola Podturnom v Gorici šteje letos 30 otrok.

—g— Podružnica »Slov. čebelarstva društva v Rihembergu«. Tako podružnico so osnovali v Rihembergu. Namestništvo je pravila potrdilo.

—g— Goriški deželni zbor. Deželni svetnik, deželni poslanec in odbornik dr. Pettarin je bil kot odposlanec dež. glavarja na Dunaju pri notranjem ministru ter je z njim konferiral glede deželnega zbora rekoč, da situacija v Gorici ni jasna, in je vprašal ministra, kaj hoče storiti vlada da naredi konec nevzdržljivim razmeram. Notranji minister Heynold je odgovoril, da je vlada že storila primerne korake, ali niso dali uspeha. Govoril bo še z ministrskim predsednikom, potem pridejo pogajanja s strankami dež. zbora.

—g— Pevsko in glasbeno društvo v Gorici (podružnica Glasbene Matice v Ljubljani) naznanja, da se še sprejemajo učenci in učenke v društveno glasbeno šolo. Vstop je opravičiti čim prej pri šolskem vodstvu in društvenih prostorih v ulici sv. Ivana št. 7. I. nadstropje, vsak delavnik od 11.—1. ure, ob sredah in sobotah le od 11.—12. Tam se zvedo tudi podrobni pogoji. Ker je število učencev, ki jih je mogoče sprejeti, omejeno, naj se vsakdo vpiše takoj. Redni pouk se je že pričel.

—g— Prvo predavanje »Narodne Prosvete« je privabilo v veliko dvorano »Trgovskega doma« precej lepo število poslušalcev, nad 400. Pri predavanjih doslej se nikdar nismo videli tolikoga števila. Vsekakor pa je bilo še dovolj prostora in dovolj oseb, ki jih pri predavanju nismo zapazili, ki bi pa bile lahko prišle. — Dr. Fran Ilesič je reševal »Vprašanje malega naroda«, ki mu je predvsem naš narodni problem: Nizko je naše število, niska naša kultura. Primerjajmo se z Danci, s Čehi, s Finci, s Hrvati in z drugimi malimi narodi, vedno smo mi na slabšem. Kmetija je naš gospodarski temelj, pa potrebna nam je tudi industrija, meščanstvo. Potrebna nam je meščanska kultura, v nas žive problemi kulture, verstva, estetike; naša umetnost in literatura nista slabi vsebinsko toda gmotno; naša znanost ne more postati svetovna, na katero bo vedno navezana. Vseučiliško vprašanje ima za nas drugačen pomen, nego za velike narode. Narodna obramba je važna, toda pod gotovimi pogoji brezuspešna. Res, da nam je predavatelj naslikal splošni slovenski položaj, zlasti severno mejo. Na Goriškem smo mnogo na boljem nego na severu. Predavatelj se je tudi dotaknil narodnega in strankarskega odpadništva ter priedil zmisel Masarykovih besed, da imej mal narod visoko kulturo, za nas v zmislu: Sami, čisto sami s tako majhnim številom ne moremo imeti visoke kulture, ampak se moramo prisloniti na drug narod, s katerim bomo živeli skupno narodno življenje. Kateri narod bo to? Kdor je rekel A, naj reče tudi B: Le v jugoslavanski skupnosti moremo doseči veliko število, z veliko izobrazbo pa tudi veliko moč. Jugoslavanska edinstvo je rešitev vprašanja našega malega naroda, jugoslavanska edinstvo je oni smoter, ki ga moramo doseči, če hočemo samostojno živeti in napredovati do blagostanja in izomike. Ko Slovenec umira, naj živi Jugoslovani!

—g— Ročni zapisnik za šolsko leto 1912/1913 je pravkar izšel. Da je vsemu slovenskemu učiteljstvu prapotreben in priljubljen, dokazuje dejstvo, da bo drugo leto slavil dvajsetletnico svojega obstanka, kar je zanj prav častljiva starost. — Za goriško deželo vsebuje letošni povsem nekaj novega, namreč osebni štatus učiteljstva vsakega posameznega okraja v slovenskem delu dežele. S tem se je za našo deželo zamašila vrzel, ki je zevala leta in leta v »Roč. zapisniku«. Kakor pozdravljamo vsako izpopolnjevanje v »Roč. zapisniku«, tako se ne moremo dodobrega sprijazniti z novo uvedenim osebnim statusom učiteljstva goriških okrajev: odlikuje se namreč po svoji nenatančnosti, katere je na par straneh v knjigi več kot preveč. Tu ne zadene krivda urednika »Ročnega zapisnika«, temveč one, ki so mu imenike poslali! — Navajamo le nekatere: V goriškem okra-

ju so v I. razredu izpuščene učiteljske osebe, ki še niso vpokojene ter pravzaprav sodijo v osebni status. Dalje zapazimo, da manjkajo v osebnem statusu učiteljske osebe, ki imajo že zdavnaj usposobljenostni izpit; nekaterih učiteljskih oseb z drugim izpitom se sploh ne najde v »Roč. zapisniku«. Nasprotno nahajamo v tolminskem okraju navedenega tovariša, ki službuje že leto dni v zeleni Štajerski. Gospodične kolegijne se lahko nadalje prav lepo zahvalijo sestavljalcem iz goriškega in sežanskega okraja, ker sta jim prav korenito regulirala njihove plače, zakaj vpletati jima hočeta svojevoljno brez vsake sankcije 80 odstotkov plače moškega učiteljskega? V tolminskem okraju ni te napake; za to pa toliko bolj bo v oči taka razlika! — Iz vsega navedenega je razvidno, da sestavljalci osebnega statusa goriških okrajev niso vzeli podatkov za sestavo osebnega statusa tam, kjer bi jih morali, namreč pri c. kr. ckr. šolskih svetih, na kar naj za prihodnje leto bolj pazijo ter natanko gledajo, da bodo imeniki natančno odgovarjali resničnemu stanju goriškega učiteljskega! Truda pri tem sestavljanju ni velikega — zato pa naj bo stvar za prihodnje popolna in temeljna. Y.

Tržaške vesti.

—t— V tržaškem mestnem svetu so dovolili gradnjo zabavišča na Belvederu in vsoto 80.000 K v ta namen. Slov. mestni svetovalec dr. Pertot je izjavil, da Slovenci glasujejo proti predlogu, ker je okolica, za katero je namenjeno zabavišče, skoro vsa čisto slovenska in ima torej zavod le raznarodovalen namen. Svetnik Ferluga je zahteval, naj se izvrši sklep glede šole v Gropadi.

—t— Preskrbovanje kmetijskih potrebin članom »Kmetijske družbe tržaške«. Izmed najvažnejših nalog kmetijskih korporacij je preskrbovanje svojim članom onih predmetov, ki jih kmetovalci potrebujejo, in sicer zajamčeno najboljše kakovosti in po primerni ceni. To nalogo vršijo druge kmetijske družbe s tem, da imajo svoja skladišča za vse te potrebščine, ki jih naravnost dajejo udom. Naša družba ima primeroma majhen delokrog, zбог česar bi lastno skladišče bilo zvezano s prevelikimi gmotnimi žrtvami. Zaraditega je stopila kmetijska družba v zvezo s tukajšnjimi trgovci, ki bodo njej nujno udom po primerni, eventualno znižani ceni, in to proti potrdilu od strani družbenega uradnika, oddajali razne kmetijske potrebščine, kakor mlino za grozdje, stiskalnice, žične mreže za repkanje, slamoreznice, gnojnične sesalke, umetna gnojila, sezamove tropine i. dr. Natančneja pojasnila se dobe v družbeni pisarni G. Galatti 14. II. nadstropje.

—t— Rojanska ljudska knjižnica (v Rojanu Verniellis št. 445) posluje vsako nedeljo od 10.—12. predpoldne in vsak četrtek od 7.30—8.30 zvečer. — Knjižnica je na novo preurejena, nahaja se v jako primernih prostorih, ki nam jih je odstopil deželni poslanec mestni - svetovalec gospod J. Pertot. Knjižnica vsebuje posebno veliko število knjig za otroke, pa tudi odrasli dobe v njej marsikaj poučnega in zabavnega. Knjige se prav pridno čitajo, ali bilo bi lahko še več čitateljic in čitateljev. Zdad, ko pridejo ti dolgi večeri, kaj je lepšega, kaj koristnejšega, nego dobro čtivo? Torej, Rojančani! Posečajte v čim največjem številu ljudsko knjižnico, ker s tem boste koristili sebi in svojemu narodu!

Istrske vesti.

—i— Izpremembe med učiteljsvom na Kopršćini. Avgust Šuc, doslej učitelj v Dolini, je imenovan za nadučitelja v Marežigah, Roza Arrigler, učiteljica v Dolini, se je odpovedala službi; na njeno mesto je imenovana Marija Novak. V Dolino je premeščen iz Gažona učitelj Vovk.

—i— Ustanovni občni zbor »Zveze slov.-hrvaških gasilnih društev v Istri. Ker je namestništvo svoječasno pri pripravljanim odboru predložena pravila sprejelo do znanja, opozarjam s tem vsa gasilna društva, da se ustanovni občni zbor v Istri vrši v nedeljo, dne 6. oktobra t. l., ob 10. predpoldne v Narodnem domu v Voloski z navadnim dnevnim redom. Pozivlja se vsa obstoječa društva, da na ta občni zbor odpošljejo svoja zastopstva. — Ante Vahar, t. č. predsednik priprav. odbora.

—i— Hrvaške šole v Pulju. V šoli v Šijani je vpisanih 400 otrok, v ulici Castropola 100, na Kastanjeru 170, v Verudi 59. Družba sv. C. in M. ima dve šoli. V hrvaških šolah v Puljski občini je otrok okolo 700.

—i— Laški teater in ljudske šole v Pazinu. Zidanje laškega teatra v neposredni bližini italijanske realne gimnazije v Pazinu se bliža svojemu koncu. Kakor je videti, bo poslopje kmalu služilo svojemu

namenu. Človek bi ne imel nič proti temu, ako se v kakem mestu tudi odraslim preskrbi kaka zabava, če je v mestu drugače vse v redu. Toda pazinska gospoda bi pač imela nujnejše dolžnosti. Kje pa ima Pazin kako posebno poslopje za ljudske šole, bodisi hrvaške, bodisi italijanske?! S takimi se lahko ponasa vsako malo selo, le Pazin mora hrvaške in italijanske oddelke potiskati po tujih poslopjih. Ali bi torej ne bilo za Pazin bolj častno, ko bi se sezidala za otroke primerna šolska poslopja, ko da se je sezidala za odrasle teater?

—i— Sv. Lucija-Portorože. V zasebno CM. šolo se je vključil terorizmu, izvajanemu od strani nasprotnikov, vpisalo 132 otrok, tako da bo Družba prisiljena poskrbeti za drugo učno osebo. A to je Družbi najmanjša skrb, ker je že v dogovoru z učiteljico M. Pfeiferjevo iz Kopra. Huje bo zavaljo učne sobe. A tamošnji rodoljubi se že potrudijo, da dobimo primerno učno sobo.

—i— Za učiteljice brez mest. V Vodica, Istra, je prazno mesto učiteljice. Učiteljice ali uč. kandidatnje, ki še nimajo mesta, naj vložijo prošnjo na Vodice pri c. kr. okrajnem šolskem svetu Volosko. — Učiteljice z izpitom iz hrvaškega jezika imajo prednost. — Pri tej priliki omenjamo, da so Vodice lepo selo, kamor se pride s pošto iz Hrpelj približno v 2 urah. Selo ima vodovod, novo šolsko poslopje, ljudje so vladni, dobri in šoli prijazni. Za hrano in stanovanje ni sile. Šola je dvo-razredna. Da tamkaj ni slabo, svedoči pač dejstvo, da se tamkajšnji učitelj nahaja že leta in leta na istem mestu.

Koroške vesti.

—k— Učiteljsko vprašanje na Koroškem. V seji koroškega deželnega zbora dne 26. m. m. je prebral dvorni svetnik Lobmeyr, ki zastopa v deželnem zboru deželnega predsednika barona Heina, izjavo naučnega ministristva, ki pravi, da proti sankciji v februarjem zasedanju sprejetega zakona glede regulacije učiteljskih plač na Koroškem ni nobenega zadržka, če dežela pokrije ta večji izdatek sama, in sicer z zvišanjem deželnih naklad. Dvorni svetnik je pri tem poudarjal, da misli ministristvo zvišanje naklad seveda le v toliki meri, da bo pokrit večji izdatek, ki ga zahteva regulacija učiteljskih plač.

—k— Proračun koroške dežele izkazuje za 1913. l. 7.557.063 K stroškov. Tem stroškom nasproti stoji kritje v znesku 1.102.332 K. Da se pokrije ostali deficit, so potrebne razne doklade in priklade, razne naklade in takse. Vse to bo znašalo pa šele 4.947.762 K. Ako odbijemo vse kritje, ostane vendar še popolnoma nepokritega primanjkljaja 1.506.969 K, torej poldrug milijon kron.

Splošni vestnik.

25letnico službovanja na šentjakobski šoli v Ljubljani je obhajala minul torek 1. oktobra mestna učiteljica gđna. Agneza Zupanova. V okusno z zelenjem in cvetjem okrašeni šolski sobi so se zbrale dopoldne po pouku učenke višjih razredov (a-oddelkov) in ves učiteljski zbor, da proslave jubilej. V imenu prisotnih učenk je z izrazitim povdankom deklarovala učenka B. Zupanec (iz VIII. a razreda) primerno prigodnico ter je izročila gospodični lep šopek. Izmed navzočega učiteljskega je čestitala slavljenci gđ. Mar. Mehletova, njena nekdanja učenka, ter ji je poklonila darilo, ki ga je za to priliko namenil jubilarinji učiteljski zbor šentjakobske šole. Gđ. Zupanova se je nato v iskrenih besedah zahvalila vsem navzočim za izkazane ji simpatije. — Naj ji bo to skromno, a presrečno slavljeno priznanico za njeno uspešno delovanje v prid slovenski dekliški mladini. Vrli kolegijni naše iskrene čestitke! Na mnoga leta!

Krivic, ki smrdi do neba! Da pridem takoj brez uvoda k stvari. V letošnjem šolskem letu se bode vršil na ljubljanskem učiteljskem učiteljski tečaj za meščanske učitelje. To je prav koristno. Učiteljsvo hrepeni po nadaljni izobrazbi; poleg tega nas sili v to tudi potreba. Na Kranjskem nimamo toliko izprašanih meščanskih učiteljev oziroma učiteljic, da bi zasedli še eno nanovo ustanovljeno meščansko šolo. To je uvidel tudi deželni zbor kranjski. Zato je sklenil v svoji XXXI. seji dne 27. oktobra 1912, da da onim učiteljem in učiteljicam na javnih ljudskih šolah, ki se udeleže tečaja za meščanske učitelje, dopusti ter jim plača suplentia iz narmolno šolskega zaklada. Ta sklep je sporočil deželni odbor deželnemu šolskemu svetu v noti z dne 23. novembra 1910, št. 19.346. Na dotični razpis se je zglasilo za vsprejem v tečaj mnogo učiteljev in učiteljic. Ker vseh zglasencev niso mogli sprejeti,

je imel izbero deželni šolski svet, ki je prijavitel sprejete slušateljke deželnemu odboru zaradi dopusta in plačevanja suplenture. Zdad pa je posegel vmes na nad vse »pravični« in nepristranski deželni odbor ter v noti z dne 2. septembra 1912, št. 18.468 tudi za napredno učiteljsvo veljavni sklep deželnega zbora vrgel v koš in v svoji nepristranosti odredil takole: N.N., Oberlehrer in J. — pristen Slomškar in prvak v Slomškariji — wird für das ganze Schuljahr 1912/13 beurlaubt und übernimmt laut der Note vom 2. September 1912, Zl. 18.468 der Krainische Landesaussschuß die Vertretungskosten zu Lasten des Normalschulfonds. Ta dobrohoten odlok velja za Slomškarja. Zdad pa čujmo, kako se glasi odlok glede iste zadeve za naprednega učitelja: N. N., Lehrer-Lehrerin in J. — pohleven napreden učitelj pa ne Slomškar, ki ga je deželni šolski svet sprejel v tečaj — muß, falls er — sie auf den Besuch des Bürgerschullehrerkurses Anspruch erhebt, den nötigen Urlaub erwirken und die Stellvertretung aus eigenem zahlen. Kateri učitelj in učiteljica na Kranjskem pa more živeti pri svoji borni plači leto dni v dragi Ljubljani in plačevati iz svojega suplenta! Napredno učiteljsvo je izključeno iz tečaja! Li ni to krivica, ki kriči do neba?! Vlada naj vendar že enkrat poseže in razžene gnezdo, kjer se je skotilo že toliko krivic naprednemu učiteljsstvu! —n—

Vrtinarska šola v Kranju. Kdor bi bil voljan sodelovati ob ustanovitvi vrtinarske šole, naj se blagovoli priglasiti na naslov: »Goikova vrtinarska šola v Kranju.«

Kongres jugoslovanskih godbenikov. Med veliko nočjo in binokšnimi prihodnjega leta se vrši v Belgradu prvi kongres jugoslovanskih godbenikov. V to svrhu se je sestavil pripravljalni odbor.

V varstvo mladine pred kinematografi. »Wiener Zeitung« prinaša odredbo ministrstva za notranje zadeve in javnih del glede kinematografov. Ta jako umestna odredba ima namen omejiti kugo, ki jo širijo umazane kinematografske predstave med mladino. Uvedla se je cenzura filmov. V komisiji, ki bo odločala o pripuščenju filmov za predstave, bodo imeli besedo tudi vzgojitelji.

Kmetijski pouk v armadi. Z ozirom na željo poslancev-kmetov, da bi uvedli v garnizijah, ki so blizu kmetijskih šol, kmetijski pouk, je vojno ministristvo v delegacijah izjavilo, da zavzame vojno ministristvo stališče, ko se prepriča o načinu pouka pri deželni brambi, kjer so se dozdaj taki tečajji obnesli.

Jadranska razstava na Dunaju. K proslavi stoletnice zopetnega utelesenja Primorskih dežel Avstriji je sklenil komite, v katerem se nahaja tudi Avstrijski Lloyd, c. kr. priv. južna železnica in Avstro-Americana, da stori potrebne korake za prireditve »Avstrijske Jadranske razstave« na Dunaju v letu 1913. v velikem, najboljšem štilu; razstava predoči vse, kar more pokazati Avstrijska Jadranska obal vrednega v posebnostih in v znanosti. Z reprodukcijo še obstoječih mogočnih arhitekturnih spomenikov velikih kulturnih dob, z razstavo zakladov plastike, slikarstva, literature in narodne poezije Primorcev in z razkazom produktov zemlje in morja, tehničnih pridobitev v gradnji ladij in strojev, razvoja mornarstva, industrije in trgovine se poda slika, ki bo s svojim arhitektoničnim skupnim vplivom, oplešana s parki južne vegetacije in poživljena s pisanimi nošami obmorskega prebivalstva, sposobna, delati v največji meri propagando za našo avstrijsko Jadransko obal. Predmeti, ki se razstavijo, se dele v naslednje vrste: vojna in trgovska mornarica, arheologija in zgodovina, umetnost, obrt in umetna obrt, industrija in domača industrija, kmetijstvo in gozdarstvo, živila, vinoreja in sadjereja, ladjedelništvo, stroji, prekomorski izvoz in uvoz, kopališča, zdravilišni kraji, higijena, šport in igra, rešilstvo, raziskavanje globokega morja, meteorologija, lov in ribištvo, flora, favna, promet.

Protialkoholni kongres se je vršil v Solnogradu. Socialni demokrat dr. Schacherl je kritiziral vlado, ki pošilja svoje zastopnike na take kongrese, v parlamentu pa je proti zakonu zoper pijančevanje in proti omejitvi konzuma žganja. Zastopniki vlade so odšli demonstrativno.

Družba sv. Mohorja šteje letos skupno 76.567 udov, za 6288 udov manj kot lani.

Učenje tujih jezikov. V »Neues Wiener Tagblatt« čitamo: Z osmim ali devetim letom se začne pri otroku novo življenjsko razdobje, ki skoro štiri leta, do nastopa pubertete (spolne dozorelosti), tvori poseben, edinovrsten življenjski stadij. Ta življenjska doba je tudi začetek enega ali dveh tujih jezikov. Ti se morajo najprej obrniti do ušesa in ust. Otrok ima naravno zahtevo poizražanju tudi v dru-

gih poleg domačih jezikovnih oblik. Zakaj to je doba, ko otrok rabi vse vrste jezikovnih mešanic in izmišljenih besed. To je stopnja, na kateri se najizdatneje razvija človeški jezik. Če se pa pred to dobo uče tuji jeziki, postajajo nevarni materinem jeziku. Če se jih pa uči pozneje, se jih ne govori nikdar dobro in ne morejo biti direktno sredstvo mišljenja. Da se otroci najlažje in najuspešneje uče tujih jezikov v osebem občevanju s pripadniki dotične dežele, to je pač umevno. Ali za to je le izjemoma prilika. Tujejezičnih besed se mora torej otrok učiti na pamet; zato se priporoča pri tem, da se otroci uče na pamet najprej iz tujega v lastni jezik in potem zopet iz tega v tuji jezik. Košček papirja, ki naj pokriva lastno in tujo vrsto bo dobro služil.

Razgled po šolskem svetu.

— Vzgojitelj prestolonasledničkovi otrok. Prestolonaslednik nadvojvoda Fr. Ferdinand je imenoval prefekta škofijskega konvikta v Mladi Boleslavi, dr. teol. Otona Leva Stanovskega, za vzgojitelja svojih otrok.

— Poljski Grunwaldski dar izkazuje 1.598.748 K zapisanih; od teh je nabranih 851.220 K. Prvi milijon je določen poljskim šolam v okrajih, koder žive Poljaki v manjšini. Dozdaj so namreč dobile: Galicija 351.000 K, Slezija 200.000 K, Moravska pa 17.000 K. Stroški za tri nove poljske šole na Moravskem znašajo približno 270.000 K. Za poljsko gimnazijo v Sleziji je določen nadaljnji znesek 25.000 kron poleg 110.000 K, ki je že nabranih. V bližnji prihodnosti ima »Towarzystwo szkoly ludowej« plačati 871.000 kron, do katere vsote primanjkuje zdad samo še 182.000 K. Poleg tega je treba stalno prispevati za zdrževanje dosedanjih šol »Towarzystwa« (poljske Matice), kar stane na leto čez 250.000 K. V interesu poljskih teženj pa je vsekako pričakovati, da bodo Poljaki kakor doslej tudi znanprej podpisali z obilnimi prispevki Šolsko Matico, ker sicer bi se morale nekatere šole — kakor pišejo poljski listi — zapreti, oziroma zidanje novih šol odložiti, kar bi bilo seveda v veliko škodo v manjšini živčemu poljskemu življu v zgoraj omenjenih deželah.

— Pouk v gospodinjstvu in v kuhinji namerava učna oblast uvesti po dekliških in meščanskih šolah.

— Plače ljudskoškolskih učiteljev na Hrvaškem. 25odstotno zvišanje plač ljudskoškolskim učiteljem na Hrvaškem, ki jim je bilo dovoljeno naredbenim potom, se zaradi cesarjeve odredbe z dne 17. pret. meseca do končne postavne ureditve ušteje v pokojnino.

— Vseučiliška vest. Izredni profesor na dunajski univerzi dr. Henrik Albrecht je imenovan za izrednega profesorja patološke anatomije v Gradcu.

— Poljedelska fakulteta v Belgradu. Na Belgrajškem vseučilišču še to jesen otvorijo oddelek za poljedelstvo.

— Dve Šulvereinski šoli — Zaprti na Moravskem. V Krumavi je ukazal zapreti občinski svet šulfereinsko šolo, ker se ni vložila prošnja za vporabo šole. Pri Brnu je pa zaprta češka občina šulferajski šolski vrtec, ker ne odgovarja stavbnim in zdravstvenim predpisom.

— Trije učitelji, trije učenci. V mnogih krajih v Vendée, Anjou in v Bretagni hodi v šolo prav malo otrok in pripeti se celo, da v kaki šoli ni nobenega otroka. V kraju Boissière de Montaignu plačuje francoska država učitelja za deško šolo z 2000 K, podučitelja s 1600 K in učiteljico za dekliško šolo s 1800 K. In vsi ti trije imajo skupaj tri učence.

— Ljudsko šolstvo. V Nemčiji je 59.991 ljudskih šol z 9.828.800 učenci, na 10.000 ljudi pride 1567 šolarjev. Na Francoskem je 82.230 ljudskih šol s 5.562.480 šolarji, na 10.000 prebivalcev pride 1419 učencev. V Angliji je 32.435 šol s 7.633.000 šolarji, na 10.000 ljudi pride 1474 učencev. V Avstro-Ogrski je 39.888 ljudskih šol s 5.548.640 šolskimi otroki, na 10.000 podložnikov pride pri nas 1345 učencev. V Italiji je 61.777 ljudskih šol z 2.859.120 šolarji, na 10.000 italijanskih državljanov pride 836 učencev. Na Ruskem je pa 84.316 šol s 6.465.000 šolarji, na 10.000 prebivalcev pride le 347 šolarjev.

— Šolska mladina na Pruskem. L. 1901 je bilo, kakor kaže nova šolska statistika na Pruskem, 3.491.373 protestantskih šolah otrok, a 2.057.272 katoliških, leta 1906 pa evangelijskih 3.706.962, a 2.321.962 katoliških, leta 1911 evangelijskih 3.851.647, katoliških pa 2.567.914. Kakor je razvidno iz navedenih števil, je naraslo število katoliških otrok od 1901 do 1906 za 48.065 bolj nego šestletno za 9613 otrok, a od 1906—1911 za